

(The National Interest, March 18, 2011)

Проницљиви критичари су изнели бројна валидна противљења западној интервенцији у Либији, почевши истицањем апсурдности тврдње председника Обаме да догађаји у тој земљи представљају "необичну и тешку" претњу по безбедност Америке и њене интересе. Реалност је да би било тешко наћи ситуацију која је мање релевантна за истинске интересе Америке. Либија је мала земља са мало политичког или стратешког утицаја изван својих граница. И Гадафи је, упркос својим многим грозоморним квалитетима, одустао и од учешћа у терористичким подухватима и од свог ембрионалног нуклеарног програма још пре много година. Иако је земља произвођач нафте средњих размера, нестабилност у њој је имала тек скроман утицај на глобално тржиште нафте. Не постоји ни стратешка, ни економска оправданост за војни поход предвођен снагама САД.

Реалност је да би било тешко наћи ситуацију која је мање релевантна за истинске интересе Америке. Либија је мала земља са мало политичког или стратешког утицаја изван својих граница. И Гадафи је, упркос својим многим грозоморним квалитетима, одустао и од учешћа у терористичким подухватима и од свог ембрионалног нуклеарног програма још пре много година.

Остали заговорници политике опреза упозорили су да чак и наметање забране летова изнад области – да не помињемо далеко робуснију и веома вероватну опцију ваздушних напада на војне либијске циљеве – може довести до много озбиљније и дуготрајније мисије. Коначно, противници новог америчког рата на помолу, истичу да су Сједињене Државе већ сувише ангажоване, и војно и финансијски, у сличној ситуацији у Ираку и Авганистану. Земља која бележи \$ 1,5 трилиона савезног буџетског дефицита ове године, не би требало да тражи нове начине за трошење новца, посебно не у још једним непотребном "изабраном рату".

Али, постоје и мање очигледне замке које вребају Сједињене Државе и њене савезнике у интервенцији у Либији. Једна је да ће, макар и добронамерно мешање у име устаника, вероватно довести у сумњу у тој земљи, као и широм већег дела муслиманског света, да Вашингтон покушава да преотме либијски устанак за сопствене потребе. С обзиром на бедни углед Америке код муслиманског становништва, такве оптужбе су неизбежне и врло је вероватно да би у њих поверовали. Иако одлука Арапске лиге о подржавању зоне забране летова, може тек незнатно ублажити те сумње, то их неће елиминисати. И заиста, "арапске улице" настоје да се према режимима који су на власти у земљама Арапске лиге, односе тек мало боље од марионета Вашингтона. Када интервенција почне, оптужбе за амерички империјализам и европски неоколонијализам неће бити далеко. Та отровна атмосфера ће се задржати чак и ако западне силе успеју да се суздрже од копнене интервенције у овој мисији – а што ни у ком случају није извесно.

И коначно, Сједињене Државе и њени савезници тумарају по мрачном политичком и демографском минском пољу Либије. Западни медији и типизирана политика имају мутну слику устаника, као храбрих, демократски настројених бунтовника, одлучних да ослободе земљу од бруталног тиранина. Али у читавом проблему учествују и други, можда далеко важнији, елементи. Либија је сама по себи још један крхки, вештачки политички ентитет који су формирале европске колонијалне силе. Италија је склепала три различите провинције како би успоставила своју либијску колонију. Те области су се састојале од Киренаика на Истоку (око градова Бенгазија и Тобрука), Триполитаније на западу (око Триполија, који је постао главни град колоније), и слабо насељеног и мање важног Фезана на југу и југозападу.

Постоје и мање очигледне замке које вребају Сједињене Државе и њене савезнике у интервенцији у Либији. Једна је да ће, макар и добронамерно мешање у име устаника, вероватно довести у сумњу у тој земљи, као и широм већег дела муслиманског света, да Вашингтон покушава да преотме либијски устанак за сопствене потребе.

Кључно је да разна племена која су живела у области Киренаика и Триполитаније нису имала скоро ништа заједничко. Заправо, она су понекад била и на супротстављеним странама. Па ипак, када су победничке савезничке снаге током и после Другог светског рата преузеле од Италије контролу над Либијом, одржавали су овај нестабилни амалгам, уместо да га одвоје на своје кохерентније конститутивне делове.

А ово није тек питање од историјског значаја. Оштра подела између Киренаика и Триполитаније опстала је и након што је Либија постала независна, и то траје до дана данашњег. Није случајност да је тренутни устанак против Гадафијевог режима почео на Истоку, са побуњеничким снагама које су се брзо дочепале Бенгазија и других градова у области Киренаика. Готово све претходне (неуспешне) борбе против режима почеле су у истом региону. Гадафи је из Триполитаније и већ дуго зависи од племена са запада земље и својих безбедносних снага под доминацијом запада, што је база његове моћи. И исто тако лако као што су бунтовнички демонстранти и трупе заузимају велике циљеве на истоку, тако су предвидиво посртали залазећи дубље у област Триполитаније.

Агенда устаника и даље је неизвесна, али две су водеће могућности од којих обе представљају велики проблем за Сједињене Државе и њихове савезнике када покрену интервенцију. Једна од могућности је да лидери побуњеника желе да задрже Либију неподељену и једноставно преокрену однос снага са противничком Триполитанијом. Другим речима, победа над Гадафијевим режимом биће време за наплату дугова. Друга могућност је да они желе да поделе земљу и осигурају независност Киренаике. Постоји историјски преседан за такав циљ. Либијски монарх, краљ Идрис, рекао је Сједињеним Државама и осталим савезничким силама после Другог светског рата да жели да влада само Киренаиком, јер је сматрао да би покушај контроле већег амалгама био превише тежак подухват и довео до опасне нестабилности.

Није случајност да је тренутни устанак против Гадафијевог режима почео на Истоку, са побуњеничким снагама које су се брзо дочепале Бенгазија и других градова у области Киренаика.

Бушова администрација је у великој мери потценила дубину раздора између сунитских Арапа, шиита Арапа и Курда у Ираку, и та је груба омашка у великој мери задала приличну главобољу Вашингтону у тој земљи. Обамина администрација може бити на корак до сличне грешке у Либији. Помоћ устаницима са седиштем у Киренаици у збацивању Гадафија са власти ће готово сигурно изазвати бес код људи Триполитаније. Ако побуњеници поделе земљу, то ће постати жариште незадовољства за поражена племена – и узроковати нове притужбе против запада током већег дела муслиманског света. Чак и ако побуњеници покушају да задрже Либију неподељену, становници области Триполитаније су у обавези да се побуне против Вашингтона због новог, подређеног положаја. У сваком случају, Сједињене Државе и њихови савезници су у опасности од спотицања о ситуацију у којој ће готово сигурно стећи нове непријатеље. То је последње што је Америци потребно.

Тед Гејлен Карпентер, потпредседник за одбрану и спољнополитичке студије на Институту Кејто, аутор је осам књига о међународним односима, укључујући и Политика лошег комшије: узалудни рат Вашингтона против дроге у Латинској Америци.